

SXEDIO.GP4

14.2.1954: Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΙ ΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΠΑΠΑΓΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΔΙΝΕΙ ΤΗ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΣΧΟΜΕΝΟΣ ΚΑΘΕ ΒΟΗΘΕΙΑ. Η ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΟΠΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΤΟ ΜΑΡΤΙΟ ΤΟΥ 1954

Το θέμα πρωθυπουργού της Ελλάδας Αλέξανδρου Παπάγου ήταν κάτι που δίχασε τους ηγέτες της εξέγερσης της ΕΟΚΑ. Ο Γεώργιος Γρίβας αναφέρει στα απομνημονεύματά του ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός ήταν απρόθυμος να βοηθήσει:

"Δυστυχώς η ελληνική Κυβέρνησις δεν εφάινετο πρόθυμος εις τούτο, ο δε στρατάρχης Παπάγος, εν αρχή ως αξιωματική αντιπολίτευσις, δεν έδειξε διάθεσιν να το ενστερνισθή αλλά και μετέπειτα, ως Κυβερνήτης, δεν ηθέλησε, αρχικώς να το υποτηρίξη ηθικώς και υλικώς. Πολύ δε περισσότερον αντέδρασαν οι συνεργάται του, ακόμη και οι στενώτεροι μερικοί των οποίων πληροφορηθέντες τα σχέδια μου με ηπείλησαν, να με αναγκάσουν να τα εγκαταλείψω".

Αντίθετα με τον Γεώργιο Γρίβα ο συνεργάτης του Σωκράτης Λοϊζιδης ανέφερε στους Κυπρίους δημοσιογράφους Παναγιώτη Παπαδημήτρη και Μίμη Κωνσταντινίδη το 1982 στην Αθήνα ότι ο Παπάγος του ανέφερε ότι θα βρισκόταν δίπλα τους αλλά δεν ήθελε με κανένα τρόπο να μαθευτεί.

Είπε ο Σωκράτης Λοϊζίδης για τις διάφορες συσκέψεις που γίνονταν συνέχεια στην Αθήνα για την προετοιμασία του αγώνα αλλά και για το θέμα Παπάγου:

"Έτσι αφού συγκροτήθηκε η Επιτροπή και είχαμε και το καΐκι αρχίσαμε να συγκεντρώνουμε λίγο οπλισμό από γνωστούς και φίλους. Ειδοποίησα τον Μακαριώτατο, ο οποίος είχε εν τω μεταξύ γίνει Αρχιεπίσκοπος. Ηλθε στην Αθήνα, συναντηθήκαμε στα γραφεία μας Ομήρου 11, αλλά και στο ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετανία και του εξέθεσα το όλον σχέδιο, τα

ονόματα της Επιτροπής και ό,τι άλλο χρειαζόταν.

Έτσι έγινε η πρώτη συνεδρίαση της επιτροπής με προεδρεύοντα τον Αρχιεπίσκοπο, στην πρώτη σύσκεψη παρίστατο και ο Γρίβας και υπήρξε πλήρης ταυτότητα απόψεων.

Σε μια σύσκεψη στο σπίτι του κ. Κονιδάρη, αφού το συζητήσαμε όλα και υπήρχε ομοφωνία για τη διεξαγωγή του αγώνα, ο Μακάριος είπε: "Όλα καλά, θα αρχίσουμε όπως τα σχεδιάσαμε, αλλά εγώ θέτω έναν όρο: Ο Σωκράτης να έλθει στην Κύπρο οπωσδήποτε για τη διεξαγωγή του αγώνος, γιατί και φλογερός είναι και πείραν έχει και γνωρίζει κάτω στην Κύπρο πρόσωπα και πράγματα και καταστάσεις και κυρίως εκείνους που θα αποτελέσουν τους μαχητές".

Απήντησα αμέσως: "Υπήρχε λόγος να θέσετε όρο; Και να θέτατε όρο να μην έλθω εγώ θα ερχόμουν".

Επενέβη ο αδελφός μου Σάββας και είπε:

"Επειδή εγώ θα απουσιάζω στα Ηνωμένα Έθνη, επειδή είμαστε βιοπαλαιστές, μήπως θα ήταν προτιμότερο να αναλάβει ο Σωκράτης κάτι άλλο. Ας πηγαينوέρχεται".

Εγώ επετίμησα τον αδελφόν μου, δεν το θέχθηκα, είπα να μη αρχίσουμε με απειθαρχίες, αν μου πείτε να μη πάω, εγώ δεν θα το δεχθώ και θα απειθαρχήσω.

Τότε είπε και ο Γρίβας: "Θα πάμε μαζί με τον Σωκράτη.

Σε εκείνη την συνεδρίαση εθεωρείτο φυσικόν και το είπαμε, ότι φύσει και θέσει αρχηγός θα έπρεπε να ήτο ο Αρχιεπίσκοπος, θα έπρεπε όμως να ορισθεί και κάποιος στρατιωτικός. Και τότε είπαμε ότι τον στρατιωτικό τομέα θα τον αναλάμβανε ο Γρίβας. Και εγώ θα ήμουν μαζί του πάντοτε και ό,τι χρειαζόταν θα τον βοηθούσα. Και είπαμε θα είμαστε πάντοτε μαζί.

Εφυγε ο Μακαριώτατος και συνεχίσαμε την συγκέντρωση υλικού, τους συνδέσμους κάτω στη Κύπρο, την οργάνωση και στελέχωση, τη μείωση αγωνιστών κλπ.

ΕΡ: Συμφώνησαν πόλι; Η Ελληνική Κυβέρνηση ποια θέση είχε πάρει;

ΑΠ: Διαρκούσης της προπαρασκευής του αγώνος εδώ, στην Αθήνα, ήλθαμε σε επαφή με την ελληνική Κυβέρνηση και με τον Βασιλέα. Σε άμεσον επαφή με τον Βασιλέα δεν γνωρίζω αν ήλθε ο Γρίβας, αλλά πάντως ενημερούτο ο Βασιλέας μέσω του τότε Αρχιμανδρίτου Κατσώνη και μετέπειτα Αρχιεπισκόπου.

Ο Γρίβας ήλθε σε επαφή με τον Παπάγο και εγώ με άλλους κυβερνητικούς παράγοντες. Ιδίως όταν μας κάλεσαν για κάποιο επεισόδιο που είχε συμβεί στο Αιγαίο με ένα πλοιάριο.

Εκείνο που γνωρίζω και μου είπε ο ίδιος ο Γρίβας, όταν είχε δει τον Παπάγο (εγώ δεν μπόρεσα να τον δω γιατί δεν με βρήκε εκείνη τη μέρα) εξέθεσε το σχέδιο μας την προπαρασκευή του αγώνα και του απάντησε: "Συνεχίστε, είμαι δίπλα σας, αλλά να μη μαθευτεί τίποτε έξω. Εγώ μόνο θα γνωρίζω και ουδείς άλλος. Ούτε καν η κυβέρνηση μου. Κανείς άλλος. Θα σας φανώ χρήσιμος, θα σας βοηθήσω όσο μπορώ προπαντός με υλικόν".

Ετσι με τη ευχέρεια που παίρναμε στρατιωτικό υλικό από τις αποθήκες, είχα πιστέψει ότι είχε μεσολαβήσει ο Παπάγος και έδωσε σε δικούς του ανθρώπους οδηγίες να δίδουν οπλισμό, χωρίς να γνωρίζουν πού θα πήγαινε. Μάλιστα ο οπλισμός αυτός, όπως είχε πει στο Γρίβα ο ίδιος τότε ο Παπάγος, δεν έπρεπε να φανεί ότι προερχόταν από την Ελλάδα ή τον Ελληνικό Στρώ. Και είπε ότι, ό,τι παίρνουμε να ξύνονται οι σφραγίδες ακόμα και από τα όπλα, ώστε να μη μπορεί να ενοχοποιηθεί κάποτε η Ελλάδα, όταν θα έπεφταν στα χέρια των Αγγλων. Και αυτό εκάμαμε.

ΕΡ: Από πού τα παίρνατε;

ΑΠ: Υπήρχε μνημένος στην αποθήκη στο Μαρούσι, τον οποίον είχαμε και εμείς οργανώσει, που πήγαινε σε κατάλληλη ώρα, φόρτωνε το αυτοκίνητο και μεταφέρναμε στην αποθήκη μας.

ΕΡ: Πως μεταφέρονταν τα όπλα (στην Κύπρο);

ΑΠ: Ενα φορτίο πήγε πριν πάμε κατω, το παρέλαβε η ομάδα της Χλώρακας.

Ο Ζήσης τελικά δεν μας εξυπηρέτησε γιατί

πέθανε από καρκίνο του πνεύμονος. Και μάλιστα πριν πεθάνει ήμουν υποχρεωμένος να είμαι διαρκώς δίπλα του, γιατί μέσα το παραλήρημά του μίλαγε διαρκώς για Κύπρο και για αγώνα".

Το επεισόδιο στο οποίο αναφερόταν ο Σωκράτης Λοϊζίδης στο Αιγαίο για το οποίο είχε καλέσει τον Γρίβα ο Παπάγος στο γραφείο του, αφορούσε τη βύθιση ενός σκάφους με την ονομασία " Ελλάς", από τους βρετανούς.

Ο Παπάγος είχε ρωτήσει τον Γρίβα αν πέρασε κανένα πλοίο δικό του από το Αιγαίο προς την Κύπρο για οπλισμό, Όταν του απάντησε πως δεν ήταν δικό του ο Έλληνας πρωθυπουργός έδειξε όλη την ανακούφιση του, διαψεύδοντας μέλιστα με τον τρόπο του ότι δεν ενδιαφερόταν για την αποστολή όπλων στην Κύπρο. Η απάντηση του ήταν σύμφωνα με τον Σωκράτη Λοϊζίδη:

"Ήσύχασα, ένα πλοιάριο που είχε ελληνικά σημαία, με το όνομα Ελλάς θεάθηκε από αγγλικά πλοία που του έκαμαν σήμα να σταματήσει, δεν σταμάτησε και το βύθισαν αυτόνδρο. Και φοβήθηκα ότι ήταν δικό σας. Αργότερα διεπιστώθη ότι το πλοιάριο ήταν βουλγάρικο και έβαλε ελληνικά χρώματα για να μπορέσει να φύγει, αλλά οι Αγγλοι έμειναν με την εντύπωση ότι το πλοίο το βύθισαν όχι ως βουλγάρικο, αλλά ως ελληνικό που μετέφερε όπλα στην Κύπρο".

Εξάλλου ο καθηγητής Γεράσιμος Κονιδάρης σε συνέντευξη του στους Παναγιώτη Παπαδημήτρη και Μίμη Κωνσταντινίδη το **1982** στην Αθήνα είπε ότι ο Αλέξανδρος Παπάγος είχε μάλιστα εκφράσει και τη γνώμη του για τον στρατιωτικό αρχηγό της επαναστατικής οργάνωσης:

ΕΡ: Ο Γρίβας ήταν αποδεκτός απ' όλα τα μέλη της Επιτροπής;

ΑΠ: Βεβαιότατα. Και ήταν αποδεκτός και από τον Μακάριο και από τον Παπάγο.

Τον Αλέξανδρο Παπάγο σύμφωνα με μαρτυρία του Ανδρέα Αζίνα στο βιβλίο του **"50 χρόνια σιωπής, η ώρα της αλήθειας"**, Τόμος Α, Λευκωσία **2001**, σελ **225**, ενημέρωσε προσωπικά ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος

γιατί, όπως είπε, δεν ήθελε να κάνει δουλειές πίσω από την πλάτη της ελληνικής κυβέρνησης.

Γράφει ο Ανδρέας Αζίνας:

"Στις **17** Φεβρουαρίου (**1954**) ειδοποιήθηκα εντελώς ξαφνικά να ανέβω στην Αθήνα και το έπραξα τις επόμενες τρεις μέρες. Πήγα ολοταχώς στον Μακάριο (που βρισκόταν στην Αθήνα) το ίδιο βράδυ. Με ήθελε για να με ενημερώσει σχετικά με το τι είχε λεχθεί στη συνάντηση που είχε με τον Γρίβα και το Ναύαρχο Αλέξανδρο Σακελλαρίου, τον πήρε μαζί του ο Γρίβας για να πείσουν τον Μακάριο πάνω στο θέμα της λαθραίας αποστολής οπλισμού και ανδρών στην Κύπρο.

Ο Μακάριος μου ανέφερε ότι είχε συνάντηση και με τον Παπάγο με τον οποίο συζήτησε τα επόμενα βήματα του Κυπριακού και με πάσαν ειλικρίνεια του μίλησε ανοικτά για το τι ετοιμάζαμε στην Κύπρο: Ενοπλες επιχειρήσεις, ανατινάξεις, σαμποτάζ.

Δεν ήθελα να κάνω δουλειές πίσω από την πλάτη της υπεύθυνης κυβέρνησης της Ελλάδας για να τη θέσω προ διλήμματος, αν κάτι δεν πάει καλά, μου ομολόγησε ο Μακάριος".

Στη συνάντηση αυτή ο Αζίνας ενημέρωσε το Μακάριο, όπως αργότερα και τον Στρατηγό Γρίβα ότι ήταν έτοιμος για να παραλάβει το πρώτο φορτίο οπλισμού στην περιοχή της Χλώρακας.

Στα απομνημονεύματά του Γεωργίου Γρίβα αναφέρονται οι ακόλουθες κινήσεις του χρονολογικά:

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1954: Ο Μακάριος φθάνει στην Αθήνα. Ο Γρίβας τον επισκέπτεται και τον ενημερώνει για τον οπλισμό που έχει ήδη συγκεντρωθεί. Ο Γρίβας ζητά τη συνδρομή του Ναυάρχου Σακελλαρίου ο οποίος προτρέπει τον Μακάριο να προχωρήσει θαρραλέα προς τη δυναμική λύση. Μετά τη συνάντηση αυτή ειδοποιεί τον Ανδρέα Αζίνα να μεταβεί στην Αθήνα για να συνηγορηθεί με το Γρίβα για την αποστολή του οπλισμού στην Κύπρο.

Προσθέτει ο Γρίβας στα απομνημονεύματά του: "Ο Αζίνας έφθασε την **22αν** Φεβρουαρίου **1954**, έλαβε παρ' εμού οδηγίας ως προς την μεταφοράν και εκφόρτωσιν του υλικού εις τον προκριθέντα χώρον παρά το χωρίον

Χλώρακα και αφού ήλθεν εις επαφήν μετά του πλοιάρχου του Ιστιοφόρου, ανεχώρησεν εις Κύπρον προς παραλαβήν του υλικού. Τούτο εφορτώθη εντεύθεν την 2αν Μαρτίου 1954 και παρελήφθη εις Κύπρον ασφαλώς. Η αποστολή αυτή περιελάμβανε: Δύο πολυβόλα ιταλικά, τρία οπλοπολυβόλα αγγλικά μπρεν, τρία οπλοπολυβόλα ιταλικά μπερέτα (το ένα όχι σε καλή κατάσταση), τέσσερα αυτόματα τόμιγκαν, δέκα επτά αυτόματα στεν και Στάγερ, σαράντα επτά τυφέκια διαφόρων τύπων, επτά περίστροφα, οκτώ χιλιάδες εκατό φυσίγγια αγγλικά, τρεις χιλιάδες εξακόσια πενήντα φυσίγγια ιταλικού πολυβόλου και οπλοπολυβόλου, εννέα χιλιάδες οκτακόσια φυσίγγια ιταλικού τυφεκίου, δεκα χιλιάδες τετρακόσια φυσίγγια στεν, διακόσια φυσίγγια ελληνικού τυφεκίου, πεντακόσια δέκα οκτώ φυσίγγια περιστρόφου, διακόσιες ενενήντα χειροβομβίδες, είκοσι κιλά εκρηκτικών υλών και πυραγωγό σχοινί".

Ο οπλισμός μεταφέρεται στην Κύπρο τον Μάρτιο του 1954 με ιστιοφόρο, με πλοίαρχο τον Ευάγγελο Κουταλιανό και τα παραλαμβάνει στην περιοχή της Χλώρακας η ομάδα που συνέστησε ο Ανδρέας Αζίνας (Κώστας Λεωνίδας, Νικόλας Λεωνίδας, Γιώργος Λεωνίδας, Χαμπής Γιαννή, Νικόλας Μαυρονικόλας και Νικόλας Αζίνας).

Αφηγήθηκε ο Ανδρέας Αζίνας στον αθηναίο δημοσιογράφο Κ. Καλλιγά (εφημερίδα Ο ΑΓΩΝ Νοέμβριος 1964) για τον τρόπο παραλαβής του οπλισμού:

"Μετά την αποχώρησιν του Καλλιανέση, τον Φεβρουάριο του 1954 πήγα στην Αθήνα για να συναντήσω τον Γρίβα, τον ενημερώσα επάνω σε όλα. Του είπα ότι είμαστε έτοιμοι και αρχίσαμε να προγραμματίζουμε την αποστολή οπλισμού στην Κύπρο. Το πρώτο πλοίο με φορτίο οπλισμού έφθασε τη πρώτη Παρασκευή των χαιρετισμών του 1954.

Τον Φεβρουάριο, όταν ήμουν στην Αθήνα, πήγα στο Πέραμα και επεθεώρησα το καΐκι που θα έκανε τη μεταφορά του οπλισμού. Χρησιμοποιώντας το ψευδώνυμο Χρήστος Χαραλάμπους, συνεννοήθηκα με τον

πλοίαρχο του καϊκιού, κάποιον Βαγγέλη Κουταλιανό, έμαθα τα συνθήματα διά των οποίων θα γινόταν η συνεννόηση, όταν το καϊκι θα πλησίαζε τις κυπριακές ακτές κλπ. Το σύνθημα ήταν φωτεινά σήματα ως εξής: Τρία βραχέα, τρία μακρά, τρία βραχέα.

Επί **29** βραδιές συνέχεια παρακολουθούσαμε τη θάλασσα περιμένοντας τον κατάλληλο καιρό. Λίγο πριν από τον απόπλου του καϊκού ανεχώρησα στην Κύπρο για την παραλαβή του φορτίου, το καϊκι έφθασε την πρώτη Παρασκευή των χαιρετισμών του **1954** και ξεφόρτωσε **48** κιβώτια οπλισμού πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών κλπ. στο οικογενειακό μου κτήμα, δυο μίλια βορείως του φάρου της κάτω Πάφου.

Τα κιβώτια παρελήφθησαν και μεταφέρθηκαν από τους στενότερους συγγενείς μου, χωρίς κανείς άλλος να μάθη τίποτα.

Το φορτίο περιλάμβανε τουφέκια, χειροβομβίδες, φυσίγγια, αυτόματα τύπου μαρσίπ και τόμπσον, μερικά ελαφρά πολυβολα Μπρεν και ένα βαρύ πολυβόλο ιταλικής προελεύσεως, τύπου Μπερέτα.

Την ημέρα ή μάλλον την νύκτα της αφίξεως του φορτίου αυτού, ο Μακάριος απουσίαζε από την Κύπρο. Βρισκόταν στην Αθήνα, του διεμήνυσα τηλεφωνικώς και συνθηματικά, ότι ο "πατατόσπορος έφθασε".

Αφού παρελήφθη ο οπλισμός εκείνος και φυλάχθηκε και αφού επί αρκετές ημέρες παρακολουθούσαμε για να διαπιστώσουμε μήπως αντελήφθη κανείς τίποτε, πήρα εντολή από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, ο οποίος στο μεταξύ είχε επιστρέψει στην Κύπρο, να ξαναπάω στη Αθήνα.

Πήγα πάλι στην Αθήνα και συνάντησα τον Γρίβα. Με συνεχάρη για την αίσια διεκπεραίωση της πρώτης εκείνης αποστολής οπλισμού και κάναμε αυτοκριτική ως προς τις ελείψεις και αστοχίες που είχαν σημειωθεί. Μου έδωσε δε εντολή να προχωρήσω στις αναγκαίες προπαρασκευαστικές ενέργειες για άλλες αποστολές οπλισμού...".

10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1954: Ο Αζίνας μεταξύ άλλων πληροφορεί τον Γρίβα στην Αθήνα ότι οι Αγγλοι

παίρνουν μέτρα εναντίον κάθε τυχόν εξέγερση του πληθυσμού. Τον πληροφορεί επίσης ότι ο Μακάριος θα περάσει από την Αθήνα και ότι θα αφήσει χρήματα για τη ναύλωση ιστιοφόρου για μεταφορά υλικών στην Κύπρο.

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1954: Ο Γρίβας συναντάται με τον Μακάριο στην Αθήνα. Ο Μακάριος εισηγείται να προωθηθεί υλικό στην Κύπρο και να μεταβεί και ο ίδιος ο Γρίβας στην Κύπρο. Χρήματα άφησε στον Σάββα Λοϊζίδα για το ιστιοφόρο.

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1954: Ο Γρίβας έχει συγκεντρώσει και άλλο οπλισμό: Τριάντα τέσσερα πιστόλια, **664** φυσίγγια, τέσσερα αυτόματα Στάγερ, **4.000** φυσίγγια, τετρακόσιες χειροβομβίδες, εκατό καπνογόνους χειροβομβίδες, τριακόσιες λίπρες εκρηκτικής ύλης Νόμπελ **808**, εκατό νάρκες, σαράτα φωτοβολίδες λευκές, σαράντα φωτοβολίδες κόκκινες και σαράντα φωτοβολίδες πράσινες, φωτογραφικές μηχανές και δίοπτρα.

9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1954: Νέα συνάντηση Μακαρίου-Γρίβα. Ο Γρίβας διαπιστώνει ότι ο Μακάριος επείγεται να αναχωρήσει ο Γρίβας για στην Κύπρο "διότι πρέπει να γίνη κάτι πριν ή το συμβούλιον του ΟΗΕ επιληφθή της εξετάσεως του Κυπριακού".

12 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Σε νέα συνάντηση του με τον Γρίβα ο Μακάριος συστήνει όπως αρχίσει η δράση μόλις ο Γρίβας μεταβεί στην Κύπρο.

Με την αποστολή του οπλισμού ο Γεώργιος Γρίβας ετοιμάζεται πλέον να αναχωρήσει για την Κύπρο.